

Pohimi nga byroja politike e PPSH të dhunës ndaj të burgosurve dhe internuarve nga organet e sigurimit të shtetit deri në vitin 1953

ABSTRAKT

Kumtesa përqendrohet në vitin 1953: Diskutimet e Byrosë Politike dhe të MP të Brendshme për “gabimet” e Sigurimit të Shtetit ndaj të burgosurve dhe intemuarve, përgjegjësia e ministrit të brendshëm, Mehmet Shehu dhe shpërblimi i tij duke e promovuar në detyrë.

Dokumentet zyrtare pohojnë sjelljen terroriste të shtetit kundrejt një pjese të madhe të popullit, të cilin e vrau, burgosi, torturoi, dëboi, internoi pa asnjë ligj.

Hyrje - Rëndësia e studimit të kujtesës në histori

Historia si shkencë, të paktën në pjesë të ndryshme të saj është një produkt njerëzor, intelektual, shoqëror dhe politik. Historia përpiket të na sjellë të vërtetën. Jo pak historianë me famë kanë njësuar kujtesën dhe historinë në një gjë të vetme.¹⁾ Por, tregimi i historisë dhe akoma më shumë të shkruarit e saj, janë tërësisht të ndryshëm nga kujtesa. Por, kjo nuk do të thotë se nuk ka ngjashmëri ndërmjet historisë dhe kujtesës. As kujtesa dhe as historia nuk na japin një tregim për ngjarjen me paanshmëri të plotë.²⁾ Të dyja krijojnë versionin e tyre për të kaluarën dhe që të dyja janë produkt i kohës që jetojnë. Interesi për të studiuar kujtesën (memorien) e së kaluarës ndikon në faktin për të kuptuar ashtu si duhet njerëzit që kanë jetuar ngjarjet e ndodhura atëherë si dhe vetëkuptimin që njerëz të veçantë duan t'i japin ngjarjeve që kanë përjetuar.

Duke ndodhur kjo, për historinë bëhet e vështirë për të kuptuar botëkuptimin e individëve që kanë përjetuar ngjarjet dhe botën e tyre.

Studimi i kujtesës duhet të na çojë më afër mendjes së njerëzve që kanë përjetuar ngjarjet e së kaluarës. Kjo gjë do të na ndihmojë si historianë që të shmangim interpretimet anakronike të periudhës që kemi marrë në studim dhe të na bëjë të mundur të kuptojmë në mënyrën e duhur personazhet që kanë marrë pjesë vetë në ato ngjarje të kaluarën e tyre. Për ta bërë këtë, duhet të jemi shumë të kujdesshëm kur studiojmë të kaluarën. Siç thoshte vetë ish kryeministri i Britanisë së Madhe, Uinston Çërçill (Winston Churchill) në vitet e pas Luftës së Dytë Botërore: «Sa më gjatë të shohëshprapa, aq më larg shikon përpara».³⁾

1) Simon Price and Peter Thoneman, *The birth of classical Europe; a history from Troy to Augustine*, New York: Penguin, 2010, f. 7.

2) Po aty.

3) Niall Ferguson, *The Square and the tower; networks and power from the Freemasons to Facebook*, New York: Penguin Press, 2018, f. 419.

Viti 1953: urdhri i Enver Hoxhës për spastrimin e administratës shtetërore nga «të padëshiruarit dhe armiqtë»

Dhuna shtetërore e Partisë së Punës së Shqipërisë (PPSH) nuk përqendrohej vetëm tek arrestimi dhe dënimet me gjyqe farsë të elementëve kundërshtarë, por edhe tek pushkatimet pa gjyq.⁴⁾

Një nga metodat e këtyre pushkatimeve ishte rrëmbimi i njerëzve nga banesat në mes të natës dhe më pas për fatin e tyre nuk dihej më asgjë, deri sa vinte ndonjë njoftim i organeve të Sigurimit.⁵⁾ Këto metoda të Sigurimit për eliminimin e njerëzve pa gjyq, bëheshin sigurisht me urdhër të Koçi Xoxes dhe me aprovimin e Enver Hoxhës. Por, duke qenë se marrëdhëniet me Jugosllavinë në atë kohë ishin në prishje e sipër gjatë vitit 1948, “Komandanti” [Enver Hoxha] duhej të dilte i larë nga këto faje dhe e tërë përgjegjësia të kalonte tek ministri i Brendshëm. Në këtë periudhë janë të panumërta informacionet që vinin në Komitetin Qendror të PKSH lidhur me situatën që mbizotëronte në organet e Sigurimit, mbi metodat e “gabuada” që aplikonte ai të cilat ishin urdhëruar nga Koçi Xoxe.⁶⁾ Koçi Xoxe do të arrestohej në vitin 1948 dhe ekzekutohej në maj 1949.⁷⁾

Me ekzekutimin e tij, për organet e Sigurimit të Shtetit fillon një epokë e re nën drejtimin e Mehmet Shehut, i cili do të jetë në krye të këtij organi nga posti i ministrit të Punëve të Brendshme edhe më me vrazhdësi e brutalitet sesa paraardhësi i tij.

4) *Arkivi Qendror i Shtetit* (më tej: *AQSH*), Fondi (më tej: F.) 14/AP-Str., Viti (më tej: V.) 1948, Dosja (më tej: D.) 167, fl. 2-4. Korrespondencë e Drejtorisë Politike të Ushtrisë dhe Komitetit të Partisë të rrethit Pukë ardhur në Komitetin Qendror të Partisë që bën fjalë për disa pushkatime personash pa gjyq nga organet e Sigurimit e Mbrojtjes së Popullit.

5) Po aty

6) *AQSH*, F. 14/AP-Str, V. 1948, D. 169. Relacione, letra e informacione ardhur në Komitetin Qendror të Partisë nga Nesti Kerenxhi e shokë të tjerë mbi situatën e organeve të Sigurimit mbas Plenumit XI si dhe informata mbi metodat e gabuara në punën e Sigurimit të Shtetit të urdhëruar nga Koçi Xoxe. Shih edhe *AQSH*, F. 14/AP-Str., V. 1948, D. 469. Letër e kapitenit Mit-hat Zaçe adresuar Komitetit Qendror të Partisë Komuniste Shqiptare në lidhje me arrestimin dhe ekzekutimin fshehurazi e pa gjyq të Skënder Çelës e Mark Toçit nga Durrësi me urdhër të Koçi Xoxes.

7) *AQSH*, F. 14/AP-Str., V. 1948, D. 621. Relacione dhe informacione nga Ministria e Punëve të Brendshme, dërguar shokut Enver Hoxha dhe KQ të PPSH, si dhe korrespondencë mbi këto çështje: Mbi arrestimin dhe burgosjen e Koçi Xoxes, Pandi Kristos, Vaskë Kolecit, Vangjo Mitrojorgjit dhe Myftar Tares.

Nën autoritetin e tij nga organet e hetuesisë do të fillojë të zbatohet “ligjshmëria e goditjes” ku, sipas një materiali të hartuar nga Prokuroria e Përgjithshme, i titulluar “Në dritën e ligjshmërisë”, do të justifikoheshin (për aq sa mund të vlente) keqtrajtimet në burgje, veprimet arbitrare etj., nga organet kompetente ligjzbatuese në vend.⁸⁾ Ky material nuk dihet nga kush është hartuar dhe nuk është i firmosur.⁹⁾

Katër vjet pas ekzekutimit të Koçi Xoxes, saktësisht më 24 shkurt 1953, në direktivën Nr. 180 me mbishkrimin “Tepër Sekret”, Enver Hoxha jep udhëzime të posaçme sesi duhej të vijonte spastrimi i aparatit shtetëror dhe ekonomik nga elementët e padëshirueshëm, siç i quante ai, të elementëve armiq dhe sesi duheshin zëvendësuar ata.¹⁰⁾ Sipas kësaj direktive, bazuar tek Plenumi V i Komitetit Qendror, ishte dhënë urdhër i prerë për vijimin e spastrimit të aparatit shtetëror, për ta mbajtur të pastër partinë.¹¹⁾ Plenumi V i Partisë së Punës të Shqipërisë i mbajtur në janar të vitit 1953¹²⁾, kishte dhënë alarmin lidhur me “infektimin” e administratës shtetërore nga elementët e padëshirueshëm.

Enver Hoxha jepte urdhër të prerë që deri më datë 1 qershor 1953, të pushoheshin menjëherë nga puna në administratë të gjithë ata persona që nuk kishin garanci politike dhe që ishin, sipas tij, armiq të popullit.¹³⁾

8) *AQSH*, F. 14/AP-Str., V. 1949, D. 627, fl. 1-5. Material nga prokuroria e përgjithshme me titull “Në dritën e ligjshmërisë” ku flitet: mbi pengesat dhe dëmtimet në plane, veprime të kundraligjshme, keqtrajtime në burg, veprime arbitrare, mbi mungesën e disiplinës nga ana e dikastereve në përgatitjen dhe dërgimin e planeve, mos zbatimin e qarkoreve dhe urdhrave nga ana e komiteteve ekzekutive; dhe mbi neglizhencat në administrimin e pasurisë së shtetit.

9) Po aty. Pa firmë, fl. 5-10.

10) *AQSH*, F. 14/AP-Str., V. 1953, D. 29, fl. 3. Mbi spastrimin e aparateve shtetërore dhe ekonomike nga elementët e padëshirueshëm e armiq dhe forcimin e kontrollit të Partisë mbi organet shtetërore për vendosjen e kuadrit.

11) Po aty. Sipas Enver Hoxhës infiltrimi i elementit armik në radhët e administratës kishte ndodhur pasi nuk ishte ashpërsuar sa duhet lufta e klasave dhe se komunistët nuk kishin qenë të ashpër sa duhet për të zbuluar dhe goditur armikun e klasës.

12) Po aty, fl. 17/1. Kryeministria. Tepër Sekret-Personale. Komitetit Qendror të PPSH. Mbi spastrimin e aparateve shtetërore dhe ekonomike nga elementët e padëshirueshëm dhe armiq.

13) Po aty, fl. 17/2.

Po ashtu, duheshin pushuar menjëherë nga puna të gjithë ata persona që kishin të afërm në burg, të internuar apo të pushkatuar prej pushtetit.¹⁴⁾ Enver Hoxha nuk ndalet me kaq, por urdhëron në cilësinë e kryeministrit dhe sekretarit të Parë të Partisë që brenda vitit 1953 të bëhej edhe pushimi gradual nga puna i njerëzve të tjerë që, sipas tij, nuk ishin njerëz besnikë të partisë.¹⁵⁾

Pikëpyetjet e udhëheqjes komuniste shqiptare për Sigurimin e Shtetit pas rënies së Berias në Bashkimin Sovjetik

Bashkimi Sovjetik ishte vendi që kishte zëvendësuar çdo partner të rëndësishëm tregtar të Shqipërisë pas prishjes me Jugosllavinë. Enver Hoxha dhe klika e tij besonin dhe ndiqnin me fanatizëm çdo lloj vije politike që ndërmernte Stalini sado absurde që të dukej. Gjatë të gjithë ekzistencës së saj në pushtet, klasa politike drejtuese e Shqipërisë gjithnjë ka pasur një ambasadë të një shteti protektor në të cilën do të “vajtonte” çdo herë që do të kishte probleme.

Duke filluar nga ambasada austro-hungareze, italiane, jugosllave dhe së fundi sovjetike, klasat e paafta politike shqiptare të 40 viteve pas Shpalljes së Pavarësisë, gjithnjë do të përpiqeshin t’i mbijetonin luftës së brendshme për pushtet me ndihmën e tyre. Që nga viti 1949 e deri në vitin 1953 që kemi marrë në shqyrtim, nuk kishte fjalim e mbledhje të çdo rangu partie që të mos lavdërohej deri në *ad nauseam* miqësia e çeliktë dhe e pathyeshme mes Shqipërisë dhe Bashkimit Sovjetik. Stalini ishte “zoti” në tokë për Enver Hoxhën. Lideri komunist shqiptar nuk hezitonte ta quante “Ati ynë i adhureshëm, Stalini ynë”.¹⁶⁾

Mëngjesin e 5 marsit 1953, Radio Moska dha lajmin e trishtueshëm për komunistët e të gjithë botës se Josif Stalini kishte vdekur.¹⁷⁾

14) Po aty, fl. 17/3. “Të pushohen menjëherë nga puna ata të cilëve u janë pushkatuar ose dënuar rëndë me burgim njerëzit e tyre të afërt, nga pushteti ynë. Ata që kanë qenë tregtarë të mëdhenj, pronarë tokash dhe fabrikash, të cilëve u janë konfiskuar pasuritë e tyre dhe qëndrimi i të cilëve pas çlirimit të vendit nuk ka qenë i mirë. Nga kjo kategori mund të mbeten si nëpunësa në funksione të parëndësishme vetëm persona të rrallë në rast se kanë dhënë prova besnikërie ndaj pushtetit”.

15) Po aty, fl. 17/4.

16) *Instituti i Historisë*, Buletin për shkencat shoqërore, Tiranë 1953, f. IV.

17) W.R. Smyser, *From Yalta to Berlin; the Cold War struggle over Germany*, London: Macmillan Press 1999, f. 119.

Shumë pikëpyetje u ngritën në Perëndim se kush do të ishte pasardhësi që do të zëvendësonte udhëheqësin suprem të vdekur. Kasta e mbetur e politikanëve sovjetikë jepte shumë pak shpresa për ulje tensionesh. Georgi Malenkov, kryetari i Sekretariatit të PK të BS dukej se do të ishte më i favorizuari të zëvendësonte Stalinin. Por, dy ishin figurat qendrore që luftonin fort për pushtetin absolut në Bashkimin Sovjetik; ministri i Jashtëm Vjaçesllav Molotov (Vyacheslav Molotov) dhe shefi famëkeq i KGB-së, Lavrenti Beria (Lavrenti Beria).

Pas trazirave të qershorit 1953 në Gjermaninë Lindore, Beria u akuzua për disfatizëm në një mbledhje të Byrosë Politike të datës 26 qershor 1953 dhe, pas kësaj, u arrestua dhe u ekzekutua brenda ditës.¹⁸⁾ Gazeta “Pravda” raportoi vdekjen e tij gjashtë muaj më vonë më 24 dhjetor 1953.¹⁹⁾ Molotovi dukej se kishte triumfuar, por në fakt fitimtari i vërtetë ishte Nikita Hrushovi. Dështimi politik i Bashkimit Sovjetik në Republikën Demokratike Gjermane (RDGJ) ishte i plotë. Frazën më të bukur për këtë dështim e ka shkruar shkrimtari majtist Bertold Breht që asokohe jetonte në Gjermaninë Lindore:

«Populli ka humbur besimin tek qeveria. Përse qeveria nuk e heq qafe popullin dhe të zgjedhë një popull të ri?»²⁰⁾

Dy muaj pas ekzekutimit të Berias, më 22 gusht 1953, në një letër me mbishkrimin “Tepër Sekret”, Enver Hoxha i drejtohet të gjithë sekretarëve të partisë në rrethe si dhe Drejtorisë Politike të Ministrisë së Punëve të Brendshme.²¹⁾ E. Hoxha në fakt përcillte një letër të Mehmet Shehut drejtuar drejtorive të Ministrisë së Punëve të Brendshme “mbi gabimet në detyrë të organeve të Sigurimit”, duke kërkuar që të punohej me kujdes dhe të mbahej qëndrim për të.²²⁾

18) Po aty, f. 125.

19) Po aty.

20) Philip Windsor, *Germany and the management of peace*, New York: Praeger, 1971, f. 80.

21) AQSH, F. 14/AP-Str., V. 1953, D. 29, fl. 72. Mbi disa shfaqje të shkeljes së ligjeve nga organet e punëve të brendshme.

22) Po aty, fl. 74. Çfarë është? Telegram/raport/letër Ministria e Punëve të Brendshme për Komitetin Qendror, Ministrisë së Drejtësisë, Prokurorisë së Përgjithshme, Degëve të P. të Brendshme të rretheve, gjithë degëve operative të Drejtorisë së Sigurimit të Shtetit dhe Drejtorisë së Policisë Popullore

Me sa duket, letra e Mehmet Shehut të cilën do ta analizojmë më poshtë, e trembi Enver Hoxhën. Kjo duket kur në letrën e tij, lideri komunist shqiptar shkruan se “në përpunimin e kësaj letre duhet të kini parasysh rrezikun e krijimit të një farë frike në punonjësit e Ministrisë së Brendshme dhe në hedhjen e tyre në pasivitet përpara armikut duke u druajtur se mos gabojnë”.²³⁾ Me sa duket, Enver Hoxha ishte frikësuar nga masat që kishte marrë Mehmet Shehu kundrejt disa oficerëve të Sigurimit për “shkelje ligjesh”.²⁴⁾ Prandaj në fund të letrës së tij ai porositi që “të forcohet kontrolli i partisë mbi organet e punëve të brendshme, me qëllim që organet e punëve të brendshme të jenë kurdoherë syri dhe veshi i partisë”²⁵⁾

Po çfarë përmbante letra e Mehmet Shehut që e kishte shqetësuar kaq shumë Enver Hoxhën? Që në fillim të letrës, Mehmet Shehu pasi nxjerr edhe një herë në pah “tradhtinë” e Koçi Xoxes, nuk heziton të shprehë besnikërinë e thellë për Enver Hoxhën.²⁶⁾ Por, sipas ministrit të Brendshëm, organet e punëve të brendshme kishin bërë gabime të rënda duke shkelur sipas tij ligjet e shtetit.²⁷⁾

Rruga e drejtë e eksperiencës sovjetike duhet të ishte triumfuese sipas Shehut.²⁸⁾ Në letrën e tij, Mehmet Shehu konstatonte gabime të rënda sidomos gjatë hetuesisë ku në mjaft raste ishte përdorur tortura ndaj të burgosurve.²⁹⁾

Nga torturat më të përdorura, sipas Shehut, ishte goditja e të burgosurit, zhvillimi i hetuesisë duke e mbajtur lidhur të burgosurin, shtrëngimi i duarve të të burgosurve jashtë mase me hekura, prerja e përkohshme e bukës ose e gjellës, ndalimi i përkohshëm i rrobave për shtresë e mbulesë, mbajtja në këmbë për një kohë të gjatë në hetuesi.³⁰⁾ Gjithashtu, edhe gjatë arrestimeve nuk ishin respektuar të drejtat legjitime si dhe ishin mbajtur jashtë rregullave në burg njerëz si pasojë e neglizhencës së organeve të punëve të brendshme.³¹⁾

23) Po aty, fl. 72.

24) Po aty, fl. 73.

25) Po aty.

26) Po aty, fl. 74.

27) Po aty, fl. 75.

28) Po aty.

29) Po aty.

30) Po aty.

31) Po aty, fl. 76.

Gjithashtu, kishte pasur raste të sjelljes arrogante deri të goditjes me pëllëmbë nga ana e punonjësve të Sigurimit të qytetarëve të lirë të shtetit.³²⁾ Ministri i Brendshëm, kërkonte në mënyrë eksplicite nga hetuesia që të shmangej çdo lloj torture në marrjen në pyetje të të pandehurve.³³⁾

Më tutje, Shehu shkruan se “kushdo që do të përdorte torturën që këtej e tutje, në çfarëdo lloj forme qoftë, kundrejt atij do të merren masa penale duke ia referuar gjyqit”³⁴⁾. Një tjetër fakt interesant në letrën e Mehmet Shehut është edhe pjesa kur sqaron internimet. Sipas tij, Sigurimi nuk kishte të drejtë të internonte, vetëm Komisioni i Internim- Dëbimeve që ndodhej nën autoritetin e Ministrisë së Brendshme e kishte këtë të drejtë.³⁵⁾ Për të internuar një person duhej që kryetari i Degës t’i bënte një propozim me shkrim Komisionit internim-dëbimeve pranë Ministrisë, të argumentuar gjerë e gjatë.³⁶⁾

Vendimi i Komisionit për të internuar apo liruar nga internimi individët ishte i prerë.³⁷⁾ Askush nga punonjësit e Sigurimit të Shtetit nuk duhej që të sfidonte vendimin e tij. Nëse dikush nuk ishte dakord me vendimet e Komisionit, shprehej Shehu, atëherë duhej njoftuar menjëherë ministri i Brendshëm.³⁸⁾

Një tjetër faj që ishte evidentuar nga kontrolli mbi punën e organeve të Sigurimit ishte edhe përvetësimi i pasurive të konfiskuara nga shteti pa formalitete zyrtare dhe ligjore.³⁹⁾ Enver Hoxha thoshte se “*punonjësit e Sigurimit duhet të jenë të pastër si qelibari, të pastër nga të gjitha pikëpamjet.*”⁴⁰⁾ Por, me këtë letër tepër të rëndë që po paraqiste zëvendëskryeministri dhe

32) Po aty.

33) Po aty, fl. 79.

34) Po aty, fl. 80.

35) Po aty, fl. 82.

36) Po aty.

37) Po aty, fl. 83.

38) Po aty.

39) Po aty, fl. 84. Sipas drejtuesve të lartë komunistë, “pasuria e shtetit është e paprekshme dhe duhet të mbrohet e jo të shpërdorohet nga organet tona. Vjedhja, shpërdorimi, abuzimi, dëmtimi i pasurisë së shtetit, duhet të konsiderohet si një faj jashtëzakonisht i rëndë kur ky kryhet nga punonjës të Ministrisë së Brendshme, mbasi punonjësit e Ministrisë së Brendshme kanë si funksion kryesor ruajtjen e pasurisë së shtetit”.

40) Po aty, fl. 84-85.

ministri i Punëve të Brendshme, anëtar i Byrosë Politike, punonjësit e Sigurimit vetëm “qelibar” nuk mund të ishin. Një tjetër fakt që sjell në vëmendje Mehmet Shehu, ishin shfaqjet imorale që kishin përdorur punonjësit e Sigurimit. Sipas Shehut, imoraliteti ishte i palejueshëm, dhe shfaqjet e imoralitetit të punonjësve operativë në drejtim të grave bashkëpunëtore, grave të paraburgosura ose të burgosura, ishte një faj shumë i rëndë dhe i pafalshëm.⁴¹⁾ Gjithashtu, ministri i Brendshëm, kërkonte ashpërsi dhe jo oportunizëm nga punonjësit e Sigurimit ndaj kulakëve paçka se këta të fundit mund të ishin kthyer në bashkëpunëtorë.⁴²⁾

Përplasja Hoxha-Shehu, shtator 1953

Letra me të dhëna tronditëse e Mehmet Shehut, për të cilat sigurisht Enver Hoxha kishte dijeni sesi trajtoheshin të burgosurit dhe të internuarit duhet ta ketë vënë në mendime liderin shqiptar. Dy javë e gjysmë më vonë, më 7 shtator 1953, Enver Hoxha i drejtohet me një letër tjetër të gjithë sekretarëve të partisë në rrethe dhe në qarqe ku flet hapur për letrën e Mehmet Shehut mbi paligjshmërinë e veprimeve të organeve të punëve të brendshme.⁴³⁾ Sipas Enver Hoxhës, ishte kaluar dëndur nga arbitrariteti në oportunizëm.⁴⁴⁾

Duke qenë se ishte i lidhur kokë e këmbë me Bashkimin Sovjetik dhe për të treguar se i qëndronte besnik çdo lloj “fryme të re” që vinte nga Moska, Enver Hoxha vendosi të godasë Mehmet Shehun. Çështja e tij duhej peshuar mirë. Vetëm letra e tij drejtuar rretheve nuk mjaftonte. Duhej një lëvizje shumë më e fortë. Paralelisht me letrën e Shehut, Enver Hoxhës i duhej që të gjithë sekretarët e parë të rretheve brenda muajit gusht 1953, të dërgonin raporte të hollësishme mbi punën e organeve të Sigurimit në rrethet përkatëse⁴⁵⁾. Nga të gjitha qarqet e Shqipërisë vërshuan me dhjetëra letra informuese mbi punën e organeve të punëve të brendshme duke sjellë fakte të rënda të ushtrimit të dhunës nga ana e tyre.⁴⁶⁾

41) Po aty, fl. 86.

42) Po aty, fl. 86-87.

44) Po aty.

45) *AQSH*, F. 14/AP-Str., V. 1953, D. 511, fl. 18. Raporte e relacione të KP të rretheve e qarqeve mbi disa gabime të organeve të P. të Brendshme në veprimtarinë e tyre. Letra e Enver Hoxhës datë 22/8/1953, nr. 002190.

46) Po aty, fl. 18.

Duket sikur sekretarët e parë të komiteteve të PPSH në rrethe mezi kishin pritur që të informonin me detaje mbi punën e organeve të Sigurimit në zonat e tyre.⁴⁷⁾ Në informacionet që dërgonin sekretarët e parë, nuk përmendnin vetëm ato gjëra të dhunshme që kishin ushtruar organet e punëve të brendshme gjatë vitit 1953, por jepnin detaje edhe për ngjarje të ndodhura që nga viti 1951.⁴⁸⁾

Raportet e sekretarëve të parë të rretheve ishin një armë e fortë në dorën e Enver Hoxhës kundër Mehmet Shehut, por edhe këto duket se ishin të pamjaftueshme për të goditur plotësisht ministrin e Brendshëm. Mehmet Shehu duhej likuiduar me metodën e parë: letër e drejtpërdrejtë e shkruar hapur kundër tij dhe aktivitetit të dikasterit që drejtonte nga një anëtar i rëndësishëm partie, por jo anëtar i Byrosë Politike apo i Komitetit Qendror. Kjo për të treguar se baza ishte vigjilente. Personi që shprehu hapur qëndrime kundër veprimtarisë së Mehmet Shehut ishte sekretari i parë i Fierit, Sokrat Bufi. Në letrën e tij, ai shprehet se Mehmet Shehu përbënte rrezik për partinë.⁴⁹⁾

Me një “armë” të tillë në dorë Enver Hoxha mendoi se mund ta godiste Mehmet Shehun me aprovimin e të gjithë Byrosë Politike. Fill pas informacioneve që i duheshin nga rrethet dhe nga reagimi i Sokrat Bufit kundër Shehut, Enver Hoxha thirri një mbledhje të jashtëzakonshme të Byrosë Politike, e cila zgjati dy ditë, më 28 dhe 29 shtator 1953.⁵⁰⁾

47) Po aty, fl. 19.

48) Po aty

49) AQSH, F. 14/AP-OU, V. 1953, D. 38, f. 84. Pjesë nga letra e Sokrat Bufit ndaj Mehmet Shehut: “Unë nga disa gabime të shokut Mehmet kam arritur në mendjen time që shoku Mehmet do të përbëjë rrezik për Partinë. Në Plenumin e IX të Komitetit Qendror unë në kundërshtim me Komitetin Qendror kam menduar se shoku Mehmet ka influencuar në heqjen e shokut Tuk si sekretar të dytë me qëllime karrieriste për të zënë vendin e tij, unë mendova ahëre se gabimet e shokut Tuk nuk ishin aq të mëdhaja sa të merrte atë masë nga Partia, pra efektivisht kam rënë në pozita mos besimi në udhëheqjen kolegiale të Komitetit Qendror. Unë mendova se shoku Tuk është punëtor dhe prandaj shoku Mehmet s’e shikon mirë udhëheqjen e klasës punëtore në vendin tonë”.

50) AQSH, F. 14/AP-OU, V. 1953, D. 32, f. 1. Protokolli i mbledhjes së Byrosë Politike të KQ të PPSH më datën 28-29 shtator 1953, ku analizohen disa gabime të rënda të shokut Mehmet Shehu, anëtar i Byrosë Politike të KQ të PPSH.

Por, ajo që kishte trembur deri në ezaurim nervor Mehmet Shehun ishte një shprehje që Liri Belishova, përpara se të nisej për në Moskë, në mënyrë të shkujdesur i kishte thënë Fiqirete Sanxhaktarit (Shehut): “*Ta keni kujdes, ta ruani Mehmetin*”.⁵¹⁾

Sipas Enver Hoxhës, Liri Belishova e kishte thënë pa takt dhe në pije e sipër shprehjen e mësipërme, por, pavarësisht kësaj, ajo kishte nxjerrë sekretin se do të merreshin në shqyrtim punët e brendshme.⁵²⁾

Kur në korrik 1953, gazeta “Pravda” botoi artikullin mbi “tradhtinë” e Berias, atëherë strukturat drejtuese të PPSH u vunë në lëvizje. Duhej gjetur patjetër një “kokë turku” për të treguar se PPSH ndiqte verbërisht vijën e Partisë Komuniste të Bashkimit Sovjetik. Lëvizja që shpëtoi Mehmet Shehun nga eliminimi i sigurt ishte shkuarja e tij “për të qarë hallin” tek ambasadori sovjetik në Shqipëri, K. D. Leviçkin. Vizitën e Mehmet Shehut tek ambasadori sovjetik e pohon hapur vetë Enver Hoxha kur deklaron në mbledhje se që me datë 10 shtator 1953, Leviçkini e kishte njoftuar për vizitën e Shehut.⁵³⁾ Enver Hoxha u mundua ta justifikonte vizitën e zëvendësit të tij tek Leviçkini sikur po kërkonte ndihmë meqë i dukej sikur ishte lëkundur besimi i partisë dhe i sekretarit të parë në drejtim të tij.⁵⁴⁾ Por, Enver Hoxha nuk heziton në mbledhje ta pyesë direkt Mehmet Shehun se përse nuk bisedoi një herë me të përpara se të shkonte tek Leviçkini.⁵⁵⁾

51) Po aty, fl. 14. Fjala e Enver Hoxhës pas diskutimit të Mehmet Shehut.

52) Po aty. Vijon fjala e Enver Hoxhës: “Një ditë porsa përshëndetem me Lirinë që po nisej për në Moskë, më erdhi Fiqreti për të më vënë në korent mbi një shprehje që kish lëshuar shoqja Liri. “Gjykojeni ju shoku Enver këtë shprehje, më tha Fiqreti, se më duket se nuk është në rrugën e drejtë të partisë”. E pyes ç’ ishte. Ajo më thotë se “kish shkuar të piquej me Lirinë që do të nisej për në BRSS. Unë vajta ta përcillja, tha Fiqreti, e gjeta tek shoku Kiço Ngjela, në shtëpinë e të cilit kish shkuar për drekë dhe atje mbasi kish pirë pak, ishte bërë në qejf dhe në muhabet e sipër më thotë mua se “nuk bën më nëna si Mehmetin”. Unë i them si gjithë shokët e tjerë të Byrosë. Mirë, mirë vazhdon ajo dhe prapë pas pak më përsërit të njëjtën shprehje. Përsëri unë i them si gjithë shokët e tjerë të Byrosë, pastaj Lirija vazhdon t’i thotë se Mehmeti është një shok shumë i mirë, dora e djathtë e shokut Enver etj. Më në fund tha “ta keni kujdes, ta ruani Mehmetin”. Po pse e kishte pyetur Fiqreti. Ja, i thotë Lirija “janë edhe këto punët e Ministrisë së Brendshme që do të zhvillohen”. Kjo mua më bëri përshtypje, tha Fiqreti. Në atë drekë ish edhe nëna e Nakos dhe Lirija ishte e emocionuar dhe i kish thënë Fiqretit “nuk muarëm masa me kohë për ruajtjen e Nakos”.

53) Po aty, fl. 15-16.

54) Po aty, fl.16.

55) Po aty.

Mehmet Shehu, sipas Enver Hoxhës, kërkonte me domosdo përjashtimin dhe arrestimin e Sokrat Bufit, njeriut që kishte guxuar të shkruante letër kundër tij, por Hoxha refuzonte pa u parë mirë “puna e tij”.⁵⁶⁾

Duke parë se situata ishte rënduar, Mehmet Shehu i kishte thënë Enver Hoxhës: “Nga një anë po ndihmon shoku Enver, po nga ana tjetër po më vret me dorën tënde, praktikisht je duke më vrarë”.⁵⁷⁾ Por, meqenëse ambasadori sovjetik kishte “kërkuar” dy javë kohë që të merrte instruksione në qendër për çështjen Shehu dhe kur u takua me Hoxhën, i tha se “*Partia Komuniste e Bashkimit Sovjetik ka besim të plotë tek Mehmet Shehu*”⁵⁸⁾ atëherë Sekretari i Parë i PPSH bëri prapa kthehu dhe shprehet në mbledhje:

“Sot pasdreke [28 shtator] e pashë prapë Mehmetin të vijë tek unë. Këtë radhë ishte më i lehtë, më i qartë dhe më i hapët. Kishte shkuar tek shoku Leviçkin, i cili e kish ndihmuar dhe kishte kuptuar esencën e gabimeve. Ky është një sukses i madh jo se këtë çështje ne nuk do ta zgjidhnim, se për këtë do të luftonim me Mehmetin që ta bindnim, po e vërteta është se ky ishte një gabim shumë i rëndë që bëhet, sidomos në këto momente, kur partia, Komiteti Qendror dhe Byroja Politike ka gjithë këto detyra të mëdha për të kryer, në një kohë kur këta bëjnë gjithë këtë luftë për forcimin e ekonomisë dhe të mirëqenies së

56) Po aty, fl. 18-21. Enver Hoxha Mehmet Shehut: “Ti gabohesh në trajtimin e kuadrit dhe unë nuk jam dakord me ty, të dënojmë Sokrat Bufin, vetëm me deponimet e tij të para. Unë mendoj se ti shoku Mehmet nuk e kupton mirë konceptin e drejtësisë së partisë në lidhje me kuadrin. Drejtësia marksiste nuk na lejon të bëjmë gjëra të tilla. Ti konsideron dënimin si çështjen kryesore në trajtimin e kuadrit, kurse unë nuk mendoj kështu. Përpara një njeriu që gabon ose edhe bën krime kundër partisë ose popullit, duhet më parë të analizojmë mirë çështjen, të bëjmë të gjitha përpjekjet për të nxjerrë të vërtetën në mënyrë që t’ia nxjerrim të gjitha në shesh, ta bëjmë lakuriq dhe pastaj ta demaskojmë dhe më në fund ta dënojmë. Kur të shohi partia dhe populli se është ky njeri që ka bërë këto faje, atëherë mund t’i jepet edhe dënimi, atëherë dënoje se populli dhe partia e aprovon. Si mundet të dënojmë në një kuadër partie me një të kaluar të mirë vetëm me një letër se thua ti? Unë me këtë pikëpamje nuk mund të jem dakord, i thashë Mehmetit dhe nuk do të lejoj që të futet partia në këto rrugë të gabuara. Prandaj mendoj se për drejtësinë e partisë ti nuk ke koncept të drejtë. Unë përse i përket kuadrit, përpiqem të kem shumë durim, se kuadri është gjëja më e shtrenjtë për partinë dhe bëj përpjekje gjer në fund, gjer në buzën e varrit, ashtu si na ka mësuar Stalini, që ta shpëtojmë. Kjo nuk është oportunizëm, po detyrë ndaj kuadrit. Kur të tëra përpjekjet janë bërë dhe ai nuk vjen në rrugën e partisë atëherë unë i fut shqelmin”.

57) Po aty, f. 8, f. 24.

58) Po aty, fl. 25.

popullit, lufta edhe kundra reaksionit të brendshëm dhe të jashtëm”.⁵⁹⁾

Pas qetësimit të situatës dikush duhet të paguante për gjithë këtë “shqetësim” që i kishte sjellë Byrosë Politike. Duke qenë se Mehmet Shehu doli pa lagur madje u konfirmua në detyrë si zëvendës i Enver Hoxhës kur ky i fundit do të ishte me pushime⁶⁰⁾, Sokrat Bufi mbeti vetëm në mes të zjarrit.

Çështja e tij u rëndua akoma më tepër kur, sipas Enver Hoxhës, ai ishte munduar ta lidhte çështjen Shehu me atë të Berias në BS.⁶¹⁾ Enver Hoxha fjalën e udhëheqjes së Bashkimit Sovjetik e kishte ligj dhe e dinte se nëse i dilte kundër fjalëve të Moskës vendi do të rrënohej më tepër.

Në çdo rast ai nuk humbte kohë të deklaronte se “*pa Bashkimin Sovjetik dhe pa Partinë Bolshevike ne nuk mund të rrojmë asnjë minutë*”⁶²⁾ dhe se Mehmet Shehu kishte bërë shumë mirë që kishte shkuar në ambasadën sovjetike për t’u “këshilluar”. Sokrat Bufi kishte mbetur vetëm. Ai thërritet në Komitetin Qendror prej Manush Myftiut, dhe pas tre orësh “mbledhje” në datën 23 tetor 1953, del hapur me një autokritikë të shkruar ku “mallkon” veten për gabimin e madh që kishte bërë “duke dyshuar tek shoku Mehmet”.⁶³⁾ Por vetëm autokritika nuk mjaftonte. Sokrat Bufit me urdhër të Enver Hoxhës i tërhiqet vërejtje e rëndë dhe dënohet që të mos kishte poste drejtuese në parti për një periudhë dyvjeçare dhe të dërgohej në një punë të rëndomtë.⁶⁴⁾

Raporti i Mehmet Shehut mbi dhunën e ushtruar ndaj të burgosurve dhe internuarve

Mbledhja e radhës për të shqyrtuar gabimet e organeve të Sigurimit të Shtetit ndaj të burgosurve dhe të internuarve u vendos që të bëhej më datë 2 tetor 1953 në Shtëpinë e Partisë në orën 20.⁶⁵⁾ Se çfarë është diskutuar në atë mbledhje dokumentet nuk e sqarojnë. Tri javë më vonë, më datë 22 tetor 1953,

59) Po aty.

60) Po aty.

61) Po aty, fl. 70.

62) Po aty, fl. 72.

63) AQSH, F. 14/AP-OU, V. 1953, D. 38, fl. 86. Letra në formën e autokritikës e Sokrat Bufit drejtuar Komitetit Qendror.

64) Po aty, fl. 97, 158.

65) AQSH, F.14/AP-OU, V. 1953, D. 38, fl. 1. Mbi punën e organeve të punëve të brendshme.

zëvendës kryeministri Mehmet Shehu paraqet përpara Byrosë Politike një raport të detajuar mbi të metat e organeve të punëve të brendshme.⁶⁶⁾ Raporti që paraqet Mehmet Shehu është tronditës. Fillimisht, për gabimet e organeve të Sigurimit, ai ia hedh fajin mbeturinave të trockistëve jugosllavë të tradhtarit Koçi Xoxe.⁶⁷⁾ Gjithashtu, sipas tij, rrethimi kapitalist nën të cilin ndodhej Shqipëria e bënte shumë të komplikuar punën e organeve të Ministrisë së Punëve të Brendshme.⁶⁸⁾

Në raportin e tij, Shehu shprehet se të metat kryesore të Sigurimit konsistojnë së pari në drejtim të ruajtjes së ligjshmërisë revolucionare, në sjelljen ndaj popullsisë, punën e dobët agjenturore dhe kontrollin e dobët të organeve të partisë mbi punët e brendshme.⁶⁹⁾ Gabimet në arrestime të njerëzve nga ana e organeve të Sigurimit për vitet 1952 dhe 1953 ishin në masën 8.4% pasi arrestimet ishin krejtësisht të pabaza në shkelje të hapur të të drejtave të qytetarëve.⁷⁰⁾ Në bazë të platformës së Byrosë Politike arrestimet bëheshin vetëm me aprovim të ministrit apo të zëvendësministrave. Shehu deklaronte se organet e punëve të brendshme kishin abuzuar me të drejtën e tyre për të arrestuar duke spekuluar më së shumti me “arrestimet në flagrancë”.⁷¹⁾

Madje, organet e Sigurimit kishin arrestuar edhe të mitur pa pasur prova të mjaftueshme nëse kishin bërë faj apo jo.⁷²⁾ Neni 108 i Kodit të Procedurës Penale përcaktonte qartë se “*ndalimi i një personi nuk mund të zgjaste më tepër se tre ditë pa pëlqimin e prokurorit. Kur prokurori ka dhënë pëlqimin e tij, ndalimi kthehej në arrestim dhe në këtë rast brenda 14 ditëve nga dita e ndalimit, personi i arrestuar duhej të merrej si i pandehur*”.⁷³⁾ Kjo procedurë ishte shkelur në dhjetëra raste të cilat janë të deklaruara në raportin e Mehmet Shehut. Pjesa më tronditëse e raportit të Mehmet Shehut është pohimi i torturave të ndryshme të ushtruara ndaj të burgosurve dhe të internuarve nga punonjësit e Sigurimit. Zëvendëskryeministri flet për emra konkretë, punonjës të Sigurimit të

66) Po aty, fl. 1.

67) Po aty, fl. 2.

68) Po aty, fl. 3.

69) Po aty, fl. 4.

70) Po aty, fl. 6.

71) Po aty, fl. 7.

72) Po aty.

73) Po aty, fl. 8.

Shtetit që kanë përdorur presion fizik ndaj të arrestuarve për të pohuar fajin.⁷⁴⁾

Ndër torturat më të përdorura sipas Shehut ishin goditja me pëllëmbë e shqelma, shtrëngimi tej mase i duarve deri në paralizë të gjymtyrëve, ofendimi me fjalë fyese, hetuesia ditë e natë, mbajtja në këmbë gjatë hetuesisë, mbajtja pa bukë, pagjumësia etj.⁷⁵⁾ Mehmet Shehu mundohet t'i justifikojë torturat që kishin ndodhur sepse shumë prej punonjësve të Sigurimit nuk e njihnin Kodin e Procedurës Penale dhe me mungesën e plotë të kontrollit nga ana e prokurorisë.⁷⁶⁾ Por, një nga veprat më të rënda antinjerëzore që kishin bërë punonjësit e Sigurimit ishin edhe përdhunimet. Nga viti 1950 deri më 1953 ishin më shumë se 70 raste të konfirmuara përdhunimi ndaj grave të burgosura dhe të internuara në kampe.⁷⁷⁾

Një nga abuzimet më të mëdha që bënë kryetarët e degëve të brendshme ishin padyshim urdhrat për internime masive sidomos gjatë vitit 1952 dhe tetëmujorit të vitit 1953 ku ishin deportuar 631 persona.⁷⁸⁾ Kjo ishte një shkelje flagrante pasi Komisioni i Internimdebimeve kishte aprovuar internimin e vetëm 290 personave ndërsa për 341 të tjerët nuk ishte pranuar internimi.⁷⁹⁾ Për këtë “gabim”, Mehmet Shehu ia ngarkon përgjegjësinë e rënies në pozita të gabuara, Kryetarit të Komisionit të Dëbimeve që asokohe drejtohej nga zëvendësministri i brendshëm, kolonel Delo Balili.⁸⁰⁾

Një tjetër e metë që vë në dukje Mehmet Shehu, ishte edhe mungesa e kontrollit nga ana e komiteteve të partisë në rrethe mbi organet e Sigurimit.⁸¹⁾

74) Po aty, fl. 10.

75) Po aty, fl. 10-11.

76) Po aty, fl. 12.

77) Po aty, fl. 13 & fl. 15.

78) Po aty, fl. 17.

79) Po aty.

80) Po aty.

81) Po aty, fl. 34.

Kjo sipas Shehut kishte përforcuar spekulimet dhe shkeljen e frymës së ligjshmërisë revolucionare.⁸²⁾ Nga raporti i Mehmet Shehut për të metat e Sigurimit figurojnë prej tij 406 raste gabimesh dhe fajesh për periudhën e tre viteve të fundit.⁸³⁾ Këto gabime dhe faje klasifikoheshin si më poshtë:

Shtrënguarje të duarve për presion në hetuesi	57 raste
Qëlluarje me pëllëmbë dhe me shqelm të të paraburgosurve dhe të burgosurve	119 raste
Lënie pa bukë ose tesha të të paraburgosurve	6 raste
Mbajtje në këmbë në hetuesi	17 raste
Arbitraritete, keqsjellje, prozvalje kundrejt popullit	168 raste
Shkelje e afatit ligjor për arrestime	9 raste
Mos zbatim me kohë i vendimeve të gjykatave e prokurorive	6 raste
Mbajtja e jashtëligjshme në arrest (ndalim)	3 raste
Sjellje imoraliteti	71 raste
Shpërdorim i pasurisë shtetërore	62 raste
Të tjera	15 raste
Gjithsej	406 raste. ⁸⁴⁾

Për të gjitha këto raste, përgjegjësinë kryesore e merrte vetë Mehmet Shehu, por nuk lë pa përmendur si përgjegjës të kësaj situate edhe zëvendësministrat e Punëve të Brendshme Kadri Hazbiu, Mihallaq Ziçishti, nënkolonel Llambi Premti ish drejtori Politik i Ministrisë së Brendshme. Sipas Shehut, jo vetëm që kishin gabuar, por kishin krijuar edhe idenë e supremacisë

82) Po aty. Oficerët anëtarë partie nuk kritikohen nga poshtë në organizatat bazë të partisë ku ata bënin pjesë, “se mos shkelet prestigji i gradës dhe funksionit”, “se mos dekonspirohet puna operative”, “se mos zemërohet superioriteti dhe hakmerret”. Kjo i bënte drejtuesit e lartë komunistë të arrinin në përfundimin se “atje nuk ka autokritikë komuniste të shëndoshë. Organizatat bazë të partisë në organet e punëve të brendshme nuk e kanë luajtur rolin e tyre si duhet, për të edukuar anëtarët e partisë me frymën e ruajtjes së ligjshmërisë revolucionare dhe të sjelljes së mirë me popullin”.

83) Po aty, f. 39.

84) Po aty, fl. 39-40.

së organeve të punëve të brendshme ndaj të gjitha organeve të tjera të pushtetit aq sa punonjësit e Sigurimit ishin nga njerëzit më të privilegjuar dhe kjo vërtetohet nga raporti se punonjësit e Sigurimit e kishin për fyerje të largoheshin nga strukturat e punëve të brendshme edhe nëse emëroheshin në detyra të tjera më të larta.⁸⁵⁾

Byroja Politike pranon dhunën e ushtruar ndaj të burgosurve dhe të internuarve

Raporti i paraqitur prej Mehmet Shehut nuk kishte sesi të mos vinte përsëri në lëvizje Byronë Politike. Ç'masa duheshin marrë? Kishte kaluar pak më shumë se një muaj nga përplasja Hoxha-Shehu e 28-29 shtatorit 1953 ku vetëm shkarazi ishin përmendur gabimet e organeve të punëve të brendshme, dhe tani, raporti pothuajse i plotë i Mehmet Shehut vuri në lëvizje strukturat më të larta të Byrosë Politike. Enver Hoxha vendosi të thërrasë një mbledhje tjetër të Byrosë Politike më 2 nëntor 1953.⁸⁶⁾ Në mbledhje do të merrnin pjesë edhe emrat më të lakuar në raportin e Mehmet Shehut për gabimet e organeve të punëve të brendshme, të tre zëvendësministrat e Punëve të Brendshme; Kadri Hazbiu, Mihallaq Ziçishti dhe Delo Balili.

Nga të tre zëvendësministrat e pranishëm në mbledhje pas Enver Hoxhës dhe Mehmet Shehut, fjalën e mori i pari Kadri Hazbiu. Hapur dhe pa doreza ai pranoi gabimet e kryera nga ana e tij dhe metodat e gabuara të përdorura për të rekrutuar kundërshtarët politikë të regjimit me anë të kërcënimeve për të qenë pjesë e Sigurimit të Shtetit.⁸⁷⁾ Kadri Hazbiu pranoi se shumë herë ka vepruar me kokë të tij dhe pa u këshilluar as me këshilltarin sovjetik pranë Ministrisë së Brendshme⁸⁸⁾ dhe as e kishte ndihmuar sa duhet ministrin e Brendshëm kur nuk ishte në dijeni të ngjarjeve. Në fund të fjalës së tij, Kadri Hazbiu mundohet të justifikojë ministrin e Brendshëm dhe jo punën e tij, duke i lidhur gabimet e ndodhura me mungesën e ministrit në dikaster për arsye të përgjegjësisë të shumta që kishte.⁸⁹⁾

85) Po aty, fl. 41-42.

86) Po aty, fl. 99.

87) Po aty, fl. 103. Diskutimi i Kadri Hazbiut: "Një pjesë e këtyre gabimeve janë bërë nën drejtimin tim".

88) Po aty, fl. 104.

89) Po aty, fl. 105.

Pas Kadri Hazbiut, fjalën për të bërë autokritikë e merr Mihallaq Ziçishti. Ziçishti ishte një nga kryesorët që kishte udhëzuar, sipas raportit të Mehmet Shehut, sesi duhej përdorur tortura në burgje. Por, gjatë fjalës së tij ai nuk e përmend asnjëherë këtë fakt, por mjaftohet duke thënë se ka gabuar dhe se nuk i ka shkuar çështjeve deri në fund.⁹⁰⁾ Nëse deri atë moment Enver Hoxha nuk e kishte ndërprerë Kadri Hazbiun kur diskutoi, Mihallaq Ziçishtit i ndërpret fjalën dhe e pyet drejtpërdrejt: “Popse ke vepruar kështu”?⁹¹⁾

I gjendur përballë diktatorit dhe me karrierën në fije të perit, Ziçishti mundohet t’ia kalojë përgjegjësinë zëvendësministrit tjetër, Delo Balilit duke thënë se gabimet janë kryer nga sektori që drejtonte ai.⁹²⁾ Pas kësaj fjale, Enver Hoxha hedh vështrimin nga Delo Balili që ky i fundit të merrte fjalën dhe të diskutonte.

Duke qenë se kolegu i tij sapo i kishte ngarkuar një pjesë të mirë të përgjegjësisë, Balili [i cili dy vjet më vonë do të rifitojë besimin e partisë dhe do të emërohet ambasador në Kinë] duke iu dridhur këmbët ngrihet e merr fjalën dhe pranon pa justifikime gabimet e sektorit të policisë që e drejtonte vetë në lidhje me keq sjelljet me popullin dhe të burgosurit.⁹³⁾ Në raportin që kishte paraqitur përpara Byrosë Politike, Mehmet Shehu kishte vënë më shumë se çdo gabim tjetër në dukje urdhrat që kishte dhënë Delo Balili për të përdorur “drurin” siç e quante ai ndaj të burgosurve.⁹⁴⁾ Balili mundohet të justifikojë veten dhe punën e organeve të policisë për “gabimet” që ishin kryer se “ata [policët] kanë të bëjnë me gjithfarë lloj elementësh ... me fundërrinat e shoqërisë

90) Po aty, fl. 106. Diskutimi i Mihallaq Ziçishtit: “E kam parë çështjen më shumë si zëvendësministër që nuk i takon sektorit tim. Kështu nuk u kam shkuar çështjeve deri në fund”.

91) Po aty.

92) Po aty.

93) Po aty, fl. 107. Diskutimi i Delo Balilit: “Të metat që dalin në raport, më shumë se kudo, reflektohen në punën e organeve të policisë”.

94) Po aty, fl. 45-46. Pjesë nga raporti i Mehmet Shehut: “Torturat janë përdorur në radhë të parë nga vetë kryetarët e degëve të punëve të brendshme në rrethe dhe nga vetë shokë kryesorë të Ministrisë së Punëve të Brendshme si Delo Balili, Misto Bllaci, Vesel Ahmeti etj. Nga raportet e komiteteve të partisë del se shpesh herë kanë qenë këta shokë që kanë orientuar rrethet për të përdorur tortura. Ka pasur raste që këto tortura kanë shkaktuar edhe vdekje të njerëzve të ndryshëm. Përsa i përket floririt del se nga shoku Delo Balili u është planifikuar rrethet se sa flori duhet të zbulojnë dhe ai ka dhënë kudo orientimin se për fshehje floriri mund dhe duhej përdorur druri”.

dhe këto rrethanat nuk mund të mos influencojnë në policët e ulët politikisht”⁹⁵⁾ Duke marrë shembullin e Ziçishtit, Balili justifikohet për këto veprime se “*këto çështje i dimë ne, se kjo është çështje Sigurimi, se na ka thënë gjeneral Kadriu ose Mihallaqi*”⁹⁶⁾ Në këtë pikë, si për t’ia shtuar akoma më shumë sikletin, Enver Hoxha i ndërpret fjalën dhe e pyet: “*Po si i kupton ti këto çështje*”⁹⁷⁾ Pyetjes së udhëheqësit, Balili mundohet t’i përgjigjet me justifikimin e mungesës së eksperiencës dhe në mosnjohjen mirë të ligjeve revolucionare të vendit dhe se ishte ende në fuqi ligji i vitit 1946 mbi policinë i hartuar nga Koçi Xoxe, por që ishte shpërfillur.⁹⁸⁾ Ligji që kishte hartuar Koçi Xoxe nuk duhej përdorur edhe pse e ndalonte torturën vetëm për faktin se ishte bërë nga ish ministri dhe meqenëse ai ishte shpallur armik, atëherë edhe ligji nuk duhet të ekzistonte. Kështu që duke hedhur poshtë ligjin e vitit 1946 meqë ishte i Koçi Xoxes, nuk kishte pengesa për të vrarë dhe abuzuar me tortura të burgosur dhe të internuar.⁹⁹⁾

Në këtë pikë, diskutimi i Balilit kthehet në një pyetje përgjigje mes tij dhe Enver Hoxhës. Kur Hoxha e pyet se “*përse ke urdhëruar të përdoret druri për mbledhjen e foririt*”¹⁰⁰⁾, zëvendësministri nuk e mohon se ka shkelur ligjin duke lejuar dhe përdorur torturën edhe pse ligji e ndalonte.¹⁰¹⁾ Pas Delo Balilit, fjalën e mori kryetari i Degës Politike të Ministrisë së Brendshme, Gani Goxhi, i cili i justifikon rrahjet në burgje pasi udhëheqja e ministrisë nuk dinte gjë¹⁰²⁾, kur në fakt raporti i Mehmet Shehut i nxirrte zbuluar drejtuesit e ministrisë.

Duke qenë se gabimet e organeve të punëve të brendshme dolën në pah, Mehmet Shehu merr fjalën dhe thotë se tani pas letrës së tij dhe vendimit që do të merrte Byroja Politike, ekzistonte rreziku që njerëzit e Sigurimit të frikësoheshin dhe do të humbte akoma më shumë vigjilenca revolucionare nga ana e tyre në luftën kundër armikut.¹⁰³⁾ Në mbështetje të kësaj teze dhe të

95) Po aty, fl. 108.

96) Po aty.

97) Po aty.

98) Po aty.

99) Po aty.

100) Po aty, fl. 111.

101) Po aty.

102) Po aty.

103) Po aty, fl. 117.

ministrit ngrihet e flet përsëri Kadri Hazbiu se nuk ishin vlerësuar edhe në të kaluarën gabime të tilla.¹⁰⁴⁾ Por, Enver Hoxha e ndërpret vrullshëm duke i thënë: *“Mos ke ndonjë gjë tjetër ti sip.sh. megallomani, një kuptim jo të drejtë të pikëpamjeve të partisë d.m.th. se njerëzit e Sigurimit bëjnë më pak gabime, se ne jemi më të favorizuar, me superiorë se të tjerët?”*¹⁰⁵⁾

Duke e parë se foli pa matur, Hazbiu u përpoq ta ndreqte duke shtuar se ishte detyrë që të analizoheshin e kuptoheshin edhe gabimet e së kaluarës.¹⁰⁶⁾ Josif Pashko ngrihet dhe hedh poshtë pretendimin se Mehmet Shehu dhe Delo Balili nuk kishin dijeni më parë për shkeljen e ligjshmërisë duke deklaruar se nga prokuroria ishte njoftuar herë pas here Ministria e Brendshme për shkeljet e ligjit.¹⁰⁷⁾ Kësaj here, Mehmet Shehu përpiqet të ngarkojë me përgjegjësi Delo Balilin pasi nuk e kishte njoftuar sa duhet për shkeljet e ligjshmërisë në burgje dhe kampe.¹⁰⁸⁾ Megjithatë, sipas Shehut, për më shumë se 500 kuadro ishin marrë masa disiplinore si çmobilizim apo duke i çuar në gjyq.¹⁰⁹⁾

Krimet që ishin bërë nga Sigurimi i Shtetit nuk ishin diçka që Byroja Politike të mund t'i anashkalonte lehtë. Në konkluzionet e mbledhjes të referuara nga Enver Hoxha, kryeministri kërkon që të metat në organet e punëve të brendshme të mos referoheshin thjesht si rreshtim faktesh.¹¹⁰⁾ Platforma për Sigurimin e miratuar në vitin 1949 nga Byroja Politike duhej të zbatohet pa mëdyshje.¹¹¹⁾ Punonjësit e Sigurimit sipas Enver Hoxhës nuk duhet të ishin njerëz politikë (mbështeti platformën e Mehmet Shehut që të ketë sa më pak anëtarë partie në radhët e Sigurimit).¹¹²⁾ Enver Hoxha vë gjithashtu theksin tek një kontroll më i rreptë i organeve të partisë mbi strukturat e Sigurimit të shtetit pasi sipas tij, kjo gjë deri në këtë kohë kishte munguar.¹¹³⁾

104) Po aty, fl. 118.

105) Po aty.

106) Po aty, fl. 118.

107) Po aty, fl. 121.

108) Po aty.

109) Po aty, fl. 122.

110) Po aty, fl. 140. Konkluzionet e mbledhjes së Byrosë Politike nga Enver Hoxha.

111) Po aty, fl. 29.

112) Po aty, fl. 28.

113) Po aty, fl. 147.

Enver Hoxha u shpreh se vendimi që do të merrte Byroja Politike, të mbetej i mbyllur vetëm për përdorim të brendshëm në organizatat bazë të partisë në Sigurim dhe ushtri. Të metat dhe gabimet sipas Enver Hoxhës të vireshin në dukje vetëm shkurtimisht¹¹⁴⁾ dhe jo aq gjerë sa ç'i kishte përshkruar Mehmet Shehu. Pas disa diskutimeve të shkurtra, Enver Hoxha vendosi që vendimi i Byrosë Politike të mos i çohet organizatave bazë të partisë në rrethe, por vetëm Drejtorive Politike të Sigurimit dhe asaj të ushtrisë.¹¹⁵⁾ Mehmet Shehu e mbështet këtë vendim të Enver Hoxhës duke shtuar se njohja me vendimin e Byrosë Politike të bëhet gradualisht edhe në këto struktura.¹¹⁶⁾

Vendimi i Byrosë Politike numër 443, i datës 2 nëntor 1953, i firmosur prej Enver Hoxhës¹¹⁷⁾ është një dokument me shumë rëndësi edhe pse nuk u bë asnjëherë publik në popull. Aty shkruhet e zezë mbi të bardhë se organet e Sigurimit kanë shkelur ligjet revolucionare, nuk kanë bërë detyrën dhe “*kanë bërë faj dhe krim ndaj popullit*”.¹¹⁸⁾ Sjellja e shumë funksionarëve të organeve të punëve të brendshme, thuhet në vendim, gjatë procesit të hetuesisë ka qenë në kundërshtim me sjelljen njerëzore për t'i bërë të pandehurit presion fizik që të depononte.¹¹⁹⁾ Ishin konstatuar mjaft raste të sjelljes imorale [përdhunime] ndaj grave të burgosura dhe të internuara.¹²⁰⁾ Në vendim theksohet tendenca për të internuar sa më shumë njerëz qoftë edhe pa fakte të provuara për fajin e tyre.¹²¹⁾

Ofendimet me fjalë fyese ndaj individëve të lirë ishin një tjetër faj që evidentohet në vendimin e Byrosë Politike.¹²²⁾ Sipas vendimit, sjellja të tilla dobësonin forcimin e lidhjeve të këtyre organeve me masat e popullit.¹²³⁾

114) Po aty, fl. 153.

115) Po aty, fl. 154.

116) Po aty.

117) Po aty, fl. 50, fl. 60. Tiranë, më 2.XI.1953. Me autorizim të Byrosë Politike të K.Q.P.P.SH. Sekretari i Përgjithshëm i Partisë Enver Hoxha, (firma, vula).

118) Po aty, fl. 51.

119) Po aty.

120) Po aty.

121) Po aty, fl. 52.

122) Po aty, fl. 53.

123) Po aty.

Në fund të vendimit me anë të një shënimi të posaçëm dhe me urdhër të Enver Hoxhës, theksohet se ai duhej të punohej në byrotë e Komiteteve të Partisë në qarqe e rrethe, në organizatën e partisë të organeve të KQ dhe në të gjitha organizatat e partisë të dhe reparteve të Ministrisë së Brendshme.¹²⁴⁾

Por, organizatat bazë të partisë do të njiheshin me vendimin e Byrosë Politike të tjetërsuar dhe pa vënë në dukje qartësisht “të metat” e Sigurimit vetëm më 29 janar 1954, të firmosur nga sekretari i Komitetit Qendror, Rita Marko dhe jo nga Enver Hoxha.¹²⁵⁾

Përfundime

Personalisht, nuk mendoj se Enver Hoxha dhe Byroja Politike e Komitetit Qendror të PPSH-së do të merrnin një vendim ku do të pohonin dhe pranonin dhunën e ushtruar ndaj të burgosurve dhe të internuarve po të mos kishte ndodhur rënia dhe ekzekutimi i Berias në Bashkimin Sovjetik. Fryma e re politike që kishte iniciuar Nikita Hrushovi pas ardhjes së tij në krye të BS, patjetër do të ndikonte edhe në udhëheqjen shqiptare. Në të gjithë Evropën Lindore, me ndryshimin e lidërshiptit në BS, filloi të kishte një qasje të re ndaj komunizmit dhe marrëdhënieve me aleancën perëndimore.

Në mbledhjen e Byrosë Politike të datës 28-29 shtator 1953, Mehmet Shehu do të ndodhej në një pozitë tepër të rëndë, ku mund të pritej shkarkimi, arrestimi dhe rrjedhimisht ekzekutimi, njëlloj siç ishte vepruar më 23 qershor 1953 me Berian në mbledhjen e Byrosë Politike të Partisë Komuniste të BS. Por, Shehu nuk pati fatin e Berias pasi u tregua i shpejtë për “të vajtuar” hallin e tij tek ambasadori sovjetik në Tiranë. Edhe pse u bë një autokritikë e hapur lidhur me dhunën e ushtruar nga punonjësit e Sigurimit në burgje e kampe, përsëri dhuna ndaj të persekutuarve vetëm sa u strukturua paksa, por nuk u ndal. Regjimi komunist shqiptar asnjëherë nuk u ndal së ushtruari dhunë në kuptimin e plotë të fjalës ndaj popullit shqiptar në përgjithësi, dhe kësaj klase të vuajtur në veçanti. Pranimi i krimeve të Sigurimit ndaj të burgosurve dhe të internuarve

124) Po aty, fl. 60.

125) Po aty, fl. 159-161. Relacion mbi punimin e vendimit të Byrosë Politike të Komitetit Qendror të PPSH. “Mbi të metat n’organet e Ministrisë së Punëve të Brendshme” nga relacionet e dërguara nga Byrotë e Partisë të qarqeve.

dhe popullit shqiptar në tërësi, nuk solli ristrukturimin e regjimit të Enver Hoxhës. Përkundrazi, Enver Hoxha në vendimin 443 të datës 2 nëntor 1953, kërkonte që Sigurimi të vijonte të ishte syri dhe veshi i partisë në luftën kundër armiqve. Kritikë që, sipas tij, po i bënte Byroja Politike e Komitetit Qendror të PPSH-së, Sigurimit të Shtetit, nuk duhet të sillnin në asnjë çast dobësimin e vigjilencës ndaj luftës së klasave dhe armiqve të pushtetit popullor.

Pushteti duhej të ruhej me çdo kusht, edhe me çmimin e mijëra viktimave të tjera, të pushkatuar, të burgosur, të internuar apo të izoluar, qofshin. Asgjë nuk kishte rëndësi përballë pushtetit absolut të Enver Hoxhës.